

Sanna Ahola

5.2.2016

Eduskunta
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Asiantuntijakuuleminen HE 96/2015 vp ja STM:n vastine

Kehitysvammalain muuttaminen

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL) kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksen ja sosiaali- ja terveysministeriön perustuslakivaliokunnan lausunnon pohjalta antaman vastineen johdosta kehitysvammalain muutosprosessissa.

THL toteaa aluksi, että sekä lausuttavana olevassa hallituksen esityksessä että STM:n vastineessa on ansiokkaasti korostettu *velvoitetta edistää kehitysvammaisten henkilöiden itsemääräämisoikeuden toteutumista, ennaltaehkäistä haastavaa käyttäytymistä ja vähentää rajoitustoimien käyttöä*. Asiaa on käsitelty esityksessä seikkaperäisesti nostamalla esille esimerkiksi erilaisia vaihtoehtoja rajoitustoimien käytölle sekä korostamalla kommunikaatiokeinojen ja somaattisten oireiden selvittämisen tärkeyttä haastavan käyttäytymisen ehkäisyssä. Myös kehitysvammaisen henkilön mielipiteen selvittäminen ja hänen kuulemisensa on huomioitu. THL katsoo, että nämä toimet edistävät uudenlaista itsemääräämisoikeusajattelua.

THL nosti lausunnossaan kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain muuttamisesta (THL/991/18.08/2015) esille huolensa sen johdosta, että silloisessa versiossa hallituksen esitykseksi poistumisen estämistä koskevan päätöksen olisi voinut tehdä jopa 30 päivän ajalle henkilö, joka ei ole virkasuhteessa. Tämä on STM:n vastineessa muutettu THL:n esityksen mukaisesti siten, että *yli seitsemän päivää kestävästä poistumisen estämisestä tekee päätöksen virkasuhteessa oleva henkilö (42 n §)*. THL katsoo, että tämä muutos edistää kehitysvammaisten henkilöiden oikeusturvaa.

Perustuslakivaliokunta edellytti lausunnossaan (PeVL 15/2015 vp) hallituksen esitykseen muutoksia, jotta esitys voitaisiin käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä. THL on samaa mieltä perustuslautakunnan kanssa muutosten tarpeellisuudesta erityisesti siltä osin, kuin oli kysymys *tarkkarajaisen sääntelyn puuttumisesta tiettyjen rajoittamistoimien, kuten perushoitoon liittyvien rajoittavien toimien ja poistumisen estämisen kohdalla*. THL:n käsityksen mukaan STM on vastineessaan huomionut suurimman osan perustuslakivaliokunnan edellyttämistä muutoksista.

www.thl.fi

Sanna Ahola

5.2.2016

Ehdotetut muutokset kehitysvammalakiin koskevat suurelta osin tilanteita, jossa henkilön perusoikeuksia rajoitetaan. Sen takia on olennaista, että laissa säädetään riittävästä *oikeusturvakeinoista*. Tämä on osittain huomioitu jo hallituksen esityksessä sekä vielä tarkemmin STM:n vastineessa. THL haluaa kuitenkin kiinnittää vielä sosiaali- ja terveysvaliokunnan huomion *päätöksiin hoidollisen rajoitustoimenpiteen tai rajoittavan välineen tai asusteen käytöstä*. Nämä päätökset eivät olisi STM:n vastineen mukaan muutoksenhakukelpoisia edes silloin, kun ne tehtäisiin pitkäaikaisiksi tai niitä käytettäisiin toistuvasti. THL katsoo edelleen, kuten lausunnossaan, että toistuvasti käytetyistä rajoitustoimista tulisi tehdä valituskelpoinen hallintopäätös.

Rajoittamisen tulee aina olla viimesijainen keino ja sen sijasta on pyrittävä löytämään muita toimintatapoja. Jos rajoittaminen on välttämätöntä, kaikkien osapuolten oikeusturva edellyttää, että rajoitustoimista säädetään mahdollisimman tarkkarajaisesti. Nämä edellytykset toteutuvat nyt hallituksen esityksessä ja STM:n vastineessa. Rajoitustoimien tarkasta kirjaamisesta lakiin ja perusteluihin saattaa kuitenkin seurata se vaara, että niihin turvaudutaan silloinkin, kun se ei olisi välttämätöntä ja lievempi keino olisi löydettävissä. Tämän ristiriidan minimoimiseksi *THL katsoo, että rajoitustoimien käytön yksittäistapauksellisen valvonnan lisäksi niiden käyttöä tulee seurata valtakunnallisesti ja laitosten ja yksiköiden henkilökuntaa kouluttaa aktiivisesti itsemääräämisoikeuden tukemisen suuntaan*.

Kehitysvammaisten itsemääräämisoikeuden edistämisestä ja rajoitustoimien käytön edellytyksistä säättäminen on tärkeä välivaihe sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaan ja potilaan itsemääräämisoikeuden vahvistamista koskevan lainsäädännön kokonaisuudistuksessa. Kehitysvammalain muuttaminen on välttämätöntä, jotta Suomi voi ratifioida jo lähes kymmenen vuotta sitten allekirjoittamansa YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen. THL pitää kuitenkin tärkeänä, että *itsemääräämisoikeutta koskevan lainsäädännön kokonaisuudistus saatetaan valmiiksi mahdollisimman pian* siten, että sääntely ei enää kokonaisuudistuksen valmistuttua ole diagnoosi- tai palvelupohjaista.

Ylijohtaja

Marina Erhola

Erityisasiantuntija

Sanna Ahola